

A BERZSENYI □ KIRADÁSA

FIATALKORÚAK BÍRÓSÁGA
ÉS A
SZABADKÖMŰVESÉG.

ÍRTA:
Dr. GOITEIN GÁBOR tv.

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA.

RÉSZVÉNYNYOMDA KAPOSVÁR, 1913,

Érd. főmester tv!

Szer. it !

A Symb. Nagypáholy évi jelentéseinek olvasása közben szemembe ötlött, hogy az egyes páholyok munkáin mily sűrűn szerepelnek „Neofita impressziók” című előadások.

Fölvatásomkor és azóta is a szabadkőműves intézmények tanulmányozása közben az én szememet is szinte elvakította a teljes világosság, mely minden szab. kőm. eszmében kisugárzik. És mivel az ember csak akkor éli át teljesen impresszióit, ha azokat embertársaival valamely úton-módon közölheti, én is „neofita impressziók” előadásával akartam székfoglalómat tégglát, aki maga is munkát produkál.

De ez impressziók-boncolgatása közben rájöttem, hogy a mi szövetségünk nem holmi köldöknéző szekta, amelynek tagjai eleget tesznek kötelességüknek, ha a szertartások alatt támadt hangulataikat, impresszióikat lyrai ömlengésekbe, vagy filozófiai nagymondásokba szedve előadják. – A mi üléseinket munká-nak hívják, s hivatását csak az a szabadkőműves teljesíti igazán, aki az emberiség nagy templomához rak le egy

Ezért állok elétek szer. tt. neofita impressziók csillogtatása helyett már legelső ízben is praktikus munkával: röviden ismertetni akarom a fiatalok büntetésekre vonatkozó legújabb törvényeinket, hogy reámutathassak, mi ezen a téren a szabadkőművességnek s minden egyes szabadkőművesnek a kötelessége.

Egyik-másik tv. ajkáról felhangzott a panasz a munkákon való felolvasások ellen: nem kell a páholyokat önképzőkörökké átalakítani. – Szerintem ugyan tudományos, főleg társadalomtudományi kérdések megvitatána föltétlenül beletartozhat a páholy programjába, – mégis a súly az én nézetem szerint is a kifelé való tevékenységre fektetendő.

Ha azonban valamely profán intézményt szabadkőműves szellemben irányítani akarunk, elsősorban alaposan meg kell ismernünk ez intézményt.

A fiatalok védelme, a zülléstől való megmenetése, nevelésük irányítása pedig nagyon is szabadkőműves foglalkozás.

A Nagypáholy 1;912. évi őszi körtáblája kifejezetten felhívja erre a kérdésre a páholyok figyelmét:

„Az elhagyott s az anyagi és erkölcsi elzülés veszélyének kitett szegény gyermekek helyzetének megjavítására irányuló mozgalom még nem hozta meg a kívánt eredményt. Az emberek nem gondolnak a más gyermekével. Nagyobb városainkban csoportosan, mintegy intézményesen romlanak, züllebenek a gyermekek és a zsengekori ifjak. Sem az előzetes, sem az utólagos gyermekmentéssel alig törődik valaki. A szalmaláng elaludt. A büntető bíróságok által felkért pártfogók nem

teljesítik kötelességüket. A pártfogó egyesületek és gyermekvédelmi szervezetek működése pang. Hiányzik az ezekre vonatkozó kérdések megbeszélése páholyaink munkarendjéről is. Pedig mi – akik az emberszeretet oltáránál dolgozunk – láthatnánk be első sorban, hogy azoktól az embertársainktól, akiknek semmit sem nyújtottunk, sem szánalmat, sem megbecsülést, sem tisztességes nevelést és megélhetést, nem várhatunk mást, mint gyűlöletet és testi épségünknek, életünknek s vagyónak veszélyeztetését.”

Sőt az 1912. évi Nagygyűlés e kérdéssel foglalkozván, e tárgyban határozatot is hozott. E – 13. számú – határozat így szól:

„A Nagygyűlés kívánatosnak tartja a gyermekvédelmet, az ifjúság nevelését, a felnőttek felvilágosítását s az ügyefogyottak erkölcsi és anyagi támogatását feladatukká tett emberbaráti intézmények működésében oly módon való részvételt, hogy vezetésükben és tevékenységükben a szabadkőművesi elvek érvényesüljenek.

E célból szükséges, hogy a páholyok az általuk alapított ilyenmű intézményekben a vezető szerepet megtartsák s a működő nem szabadkőműves alkotásokban az irányítást megszerezzék, továbbá amennyiben szükségesnek látszik, megfelelő intézményeket alapítsanak.

A szabadkőműves elvek érvényesülésének ellenőrzése céljából a páholyok a gondozásba vett intézményekhez egy vagy több arra kész és al-

kalmas t.-t rendeljenek ki, akiknek kötelessége évenként kétszer, u. m. a szünidő előtti utolsó és a tisztújítást megelőző munkán az illető intézmény tevékenységéről és működése irányáról beszámolni, a páholy pedig köteles erről az évi jelentésben a Nagypáholyhoz jelentését előterjeszteni.”

Midőn tehát e kéréssel foglalkozunk, nem szálunk le (?) „önképzőköri” nivóra, hanem a nagypáholy óhajtásának, a nagygyűlés rendelkezésének teszünk eleget.

I.

A magyar büntető törvénykönyv s a vele egyidős vagy régibb ily külföldi törvénykönyvek vezéreszméje, egy épen nem szk. eszme: a megtorlás. – Egészen a legújabb korig ez volt a büntető jog tudományának is az alapeszméje: a társadalom nem hagyhatja meg-boszulatlan az ellene elkövetett bűncselekményeket, a bűnösnek lakolnia kell. A szemet szemért, fogat fogért ókori eszméje kisértett és kisért még e törvényekben. Ezért az állam egész büntetőapparátusa a legminuciózusabban azt kutatta, mekkora rosszat követett el a bűnös, mekkora kárt okozott, mily gonoszak valának az ő szándékai. Ehez mérték aztán féltő pontossággal a büntetést.

Ez a megtorló igazság azután nem törődött azzal, hogy a büntetett nem-e úgy örökölte gonosz hajlamait, nem-e a környezet keltette fel benne a bűnt,

nem törődött azzal, nem dobja e ép a büntetés a kezdő bűnöst a bűnösök, a szokásos büntettek táborába.

Anélkül hogy erre eddig adatot találhattam volna, meg vagyok róla győződve, hogy szabadkőműves műhelyekben csírázott ki az új gondolat, mely az u. n. pozitív büntetőjogi iskolát megteremtette. Ez iskola felfogása szerint nem a megtorlás a fontos, hanem a bűn megelőzése. Romboljátok le a nyomor tanyáit, irtásatok ki a szegénységet, akkor megöltétek a bűnt is, mondja Viktor Hugó. Ha pedig a bűn mégis elkövetett, akkor a büntetés ne a bűncselekmény nagyságához, hanem a bűnös egyéniségéhez, életkörülményeihez igazodjék és olyan legyen, mely ne elrettentse, de megjavítsa a bűnöst.

A tudomány legjobbjai ma már legnagyobbbrészt elfogadták ezt az álláspontot, de a törvényhozások természetesen nehezkesebbek, hisz náluk egy új tudományos rendszer elfogadása nem elméleti kérdés, hanem rég meggyökeresedett intézmények és berendezések megszüntetésével és újabbak kreálásával jár, ami – mindentől eltekintve – sok pénzbe kerül.

Minthogy mégis a régi felfogás igazságtalansága a fiatalkorú bűnösök büntetéseinél mutatkozott leginkább, s ezenfelül is a fiatalkorú bűnösök száma világszerte ijesztő módon növekedett, végül mert a „gyermek századában” minden téren fokozott figyelemre méltatták a gyermekeket, – az új irány a gyakorlatban elsősorban a fiatalkorú bűnösöknél nyert megvalósulást és ma már csaknem valamennyi európai és amerikai kulturállamban törvényerőre emelkedett a fiatalkorúak tekintetében az új irány.

II.

Eszakamerikából kiindulva szokatlanul rövid idő alatt így jutott el mihozzánk is az új felfogás s ma már két új törvényünk: az 1908. XXXVI. és az 1913. VIII. intézkedik a fiatalok bűnösökről.

Természetesen nem fáraszthatlak benneteket, szer. tt., e törvények részletes ismertetésével s így csak gondolatmenetüket s főbb rendelkezéseiket vázolom, azokat, amelyeket ismernünk kell, hogy feladatainkat e téren átérthessük.

A fiatalok rendszerint önhibájukon kívül jutnak összeütközésbe a társadalmi renddel, leggyakrabban pedig a környezetük az, ami bűnbe sodorja őket. A fiatalokat tehát nem büntetni, de megmenteni kell, – mondja az utóbbi törvény miniszteri indoklása.

Ezért ha a fiatalok – 12-18 éves – bűnt követ el, a törvény szerint nem a bűncselekményről kell részletes adatokat beszerezni, hanem a fiatalok életviszonyairól, egyéniségéről a szülőktől, a szomszédától, az iskolától beszerezett adatokkal kell megállapítani, milyen környezetben él a fiatalok és ez adatok alapján kell a bírónak „intézkedni”. A törvény még terminológiájában is óvatosan kerüli a büntetés szót, s helyette intézkedést említ.

Ez intézkedések a következők:

A fiatalok megdorgálása; patronázsok, vagy más e célra jelentkező emberbarátok felügyelete és ellenőrzése alatt egy évre való próbára bocsátás;

hosszú éveken át, a megjavulásig való javító nevelés külön e célra az állam és egyesületek által felállítandó intézetekben, menhelyekben; iskolai fenyítés; 3-12 óráig tartó őrizetben tartás; pénzbüntetés és szabadságvesztés. De ez intézkedések sohasem a bűncselekmény milyenségétől függenek, hanem közülök az alkalmazandó, amelyik a terhelt jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése szempontjából kívánatosnak mutatkozik.

A kötött, pontosan betartandó büntetőperrendi szabályok csaknem teljesen félre vannak téve. Csekélyebb bűnesetekben, a cselekmény beigazolása esetén is fölmentő ítéletet hozhat a bíró. Viszont hiába ejti el az ügyész a vádat, hiába vonják vissza a panaszt, ha a bíró célszerűnek tartja, mégis megteheti a szükséges, esetleg a legszigorúbb intézkedést.

A leghumánusabb intézkedése azonban a törvénynek az, mely nemcsak büntető, hanem *preventív intézkedésekre is feljogosítja a bírót*. Igaz, hogy ezzel a bíróság és a közigazgatás kettéosztottságának féltve őrzött doktrínája súlyos sérelmet szenved, hisz ezzel a bíróság közigazgatási hatáskörbe nyúl, de itt igazán, a cél szentesíti az eszközt.

Ez új hatáskörében a bíróság minden bűncselekmény nélkül, ha egyszerűen tudomására hozza valaki, hogy egy fiatalkorú környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve, vagy züllésnek indult, – a következő intézkedéseket teheti:

1. Figyelmeztetheti a szülőt, törvényes képviselőt, hogy gondosabban nevelje a fiatalkorút.

2. Utasíthatja őket, hogy a fiatalkorút megfenyítsék, rossz környezettől, életmódtól, foglalkozástól eltiltsák, iskolalátogatásra kényszerítsék. *E meghagyá-*

sok nem teljesítése esetén a szülők, gyámok pénzbüntetéssel (100 K) büntethetők.

3. A nevelés ellenőrzésére ideiglenesen pártfogót rendelhet, sőt, ha a veszély sürgős, *a fiatalkorút környezetéből eltávolíthatja*, gyermekmenhelyre vitetheti, vagy ideiglenesen más alkalmas személyre, patronázs-egyletre bízhatja, felelősség kizárásával. Végérvényesen aztán az árvaszék határoz.

III.

Minden jó és humánus törvényt egy közös baj fenyeget, az, hogy papiroson marad.

Mikor pl. a büntető ítélet végrehajtásának feltételes felfüggesztése, ez az igazán humánus intézkedés törvényé lett, egy bíró, kinek hivatása volt ép e törvényt alkalmazni, így szólt hozzám:

– Az egészet azért találták ki ottfenn, hogy a statisztikában egy új rovat legyen.

Az új törvényalkotáson véges-végig kiérzik, hogy a törvényhozó minden eszközt megpróbál, hogy a törvény ne papirtörvény legyen. E célból oly szervekre akarja bízni a törvény végrehajtását, melyek hivatásuk magaslatán álljanak.

Mindenek előtt minden törvényszéknél s egyes járásbíróknál is külön gyermekbírókat nevez ki, kiválogatja e célból a legmegfelelőbb bírót, akik részére Budapesten kiváló előadók által tanfolyamot is rendezett. A bírónak rendkívül nagy hatalmat ad a

törvény, sokszor minden tárgyalás, ügyész, védő nélkül intézkedhetik a fiatalok jövője, sorsa felett. Nyilvánvaló tehát, hogy a bírák egyéniségétől függ elsősorban és legnagyobb mértékben, a törvény sorsa.

Dr. Doleschall Alfréd egyetemi tanár sokalja is a bíróra ruházott nagy hatalmat s gúnyosan mondja: „a törvénynek a bíró urak bölcsességét is kellene garantálnia.”

Ám a törvényhozás maga sem akarta kizárólag a bírák kezébe letenni e fiatal intézmény sorsát anélkül, hogy támogatás és ellenőrzés nélkül hagyná. Minthogy pedig a társadalom ma minden téren és irányban a gyermekek nevelésével, megmentésével, a gyermekhalandóság csökkentésével foglalkozik, a „gyermekszázadában” – bizonyára ugyancsak szék. irányításra – rájöttek arra, hogy a gyermek problémájának megoldása, alapja az emberiség boldogulásának is, – a törvényhozó kiaknázza ezt a kedvező helyzetet és hangulatot és a törvény alkalmazásában és végrehajtásában jelentős teret és közreműködést enged a társadalomnak, a gyermekvédők és jótékony egyesületeknek, a patronázsoknak, *sőt minden egyes egyedülálló embernek is, aki erre hajlandó és vállalkozik rá.*

Ez a közreműködés nagy vonásokban vázolva, a következőkben áll:

1. Mint említettem, a bíró intézkedése leginkább a fiatalok életviszonyaitól függően, a tárgyalás előkészítése leginkább ez életkörülmények kikutatásában áll. Ezt a munkát egyrészt a miniszter által kinevezendő pártfogó tisztviselők végzik, másrészt pedig a fiatalok bíróságánál jelentkező gyermekvédők és patronázs egyesületek e célra kiküldött tagjai, vagy bármely jelentkező magánegyen, akiket a törvény nomen-

klaturája pártfogóknak nevez. E pártfogók megbízatásuk körében hatósági közegnek tekintendők.

E pártfogók teendői:

a., a bíróság megbízása esetén a fiatalkorú életviszonyait és egyéniségét kideríteni s arról alapos jelentést tenni.

b., a bíró megbízása folytán már az eljárás során a fiatalkorú nevelését ellenőrizni.

c., a tárgyalásokon a fiatalkorú érdekében megjelenni és felszólalni, véleményt mondani. Hangsúlyozom, hogy ehhez nem kell jogászai készség, hisz a tárgyalás főleg annak megállapítására irányul, hogy a fiatalkorú jövőbeli magaviselete és erkölcsi fejlődése érdekében mily intézkedés mutatkozik legalkalmasabbnak.

d., próbára bocsátás esetén a próbaidő alatt a fiatalkorú nevelésére felügyelni.

e., a nem bűnös, de züllésnek induló, vagy rossz környezetben élő fiatalkorúakat a bíróság tudomására hozni. (Ezt a törvény nem említi, de nyilvánvaló, hogy elsőrangú pártfogói feladat.)

2. Ezenfelül az igazságügyminiszter minden járásbíróság területére úgynevezett fiatalkorúak felügyelő hatóságát nevez ki, ismét a patronázsok tagjai s más jártas egyének közül, amely felügyelő hatóság feladata:

a., A javítónevelésre ítélt fiatalkorúak kísérleti kihelyezése tárgyában véleményadás. Az igazságügyminiszter ugyanis azt a fiatalkorút, aki egy évig már megfelelő intézetben javító nevelés alatt állott, két évi próbaidőre kísérletképen szabadon bocsájthatja.

b., A fogházra ítélt fiatalkorúak feltételes szabadlábra helyezése tárgyában véleményadás.

c., A pártfogókkal karöltve a próbára bocsátott fiatalok felügyelete.

d., A fogházra és azután javítónevelésre ítélt fiataloknál a javító nevelés mellőzése iránt javaslat.

IV.

Ezek után, ha elgondoljuk, milyen nagy befolyása van a pártfogónak, a felügyelő hatóságnak s ezzel a különféle patronázs egyesületeknek a bűnös s a züllesnek induló fiatalok nevelésére, egész jövőjére, nevelési rendszerére, rögtön beláthatjuk, mennyire fontos az, hogy ki és kik a pártfogók, a felügyelők. Ezek után fölszemes hangsúlyoznom, hogy a mi szempontunkból mennyire fontos és lényeges az, hogy egy egész tábora a gyermekeknek, fiataloknak milyen irányban, milyen eszme és gondolatkörben nevelődik.

Más szervezetek is fölsismerték ennek a kérdésnek a fontosságát és minden tábor nagy ambícióval veti rá magát erre a problémára. Jellemzésül nem hagyhatok el egy pár idézetet abból a körlevélből, melyet az új hercegprímás e kérdésben kibocsátott. Kiváló élelátásra vall, hogy ő nyomban felismerte ennek a problémának agitatorius értékét s hatalom megszerző erejét, amit nem is tagad a körlevél. – A nek felcserélése után ez a pásztorlevél egész jól megállná helyét, mint nagypáholyi tábla.

A körlevél többek közt ezt mondja:

„A papság vigyázzon, nehogy ezen eminenter lekipásztori ügyet kisiklani hagyja a maga kezéből . . .

Az igazi erkölcsnevelési eredményeket csak veszélyeztetné, ha az egész mozgalom csak a papság ellenére vezetettnek . . . Ahol ezen az oldalon még kívánivaló van hátra, 1915. év közepén kell mozgolódnunk a táblai elnöknél vagy az igazságügyminiszteriumnál, mert 1915. év végén a mostani felügyelő hatóságok mandátuma lejár ...”

„Fontos a fogházból kikerülő ifjak elhelyezése a munkaadónál, mert ha erről nem gondoskodunk, esetleg az első napon a szociáldemokrata szakszervezetbe kénytelenek belépni . . .”

„Vigyázzunk a tápszülőkre, helyi telepfelügyelőbizottságok munkájára . . .”

Ilyen útmutatásokat ad a hercegprímás és mivel tanulni mindenkitől szabad, követhetnök példáját mi is.

A Nagypáholy az előző évben foglalkozott már nagy általánosságban e kérdéssel. De ha foglalkozott is, a feladatkör az új s csak a jövő évben életbelépő törvény folytán a pártfogói intézménnyel oly jelentékenyen bővült, hogy már ezek miatt is érdemes és kell e kérdéssel újra foglalkozni.

Ennélfogva ezennel indítványozom:

Írjunk föl a Nagypáholyhoz, bocsásson ki körtáblát az összes páholyokhoz körülbelül a következő tartalommal:

A Nagypáholy szívesen látná bíró tagjaitól, ha a fiatalok bírói munkáját vállalnák, ez állás elnyerése iránt lépéseket tennének;

szívesen látná ügyvéd tagjaitól, ha a fiatalok bírói munkáját védőkül jelentkeznének;

minden páholy egy munkát szenteljen a fiatalok-

ak bírósága s a patronázs intézménye ismertetésének és megvitatásának;

ha a szabadkőművesek nem tudnak vezetésük alatt patronazst vagy hasonló egyesületet szervezni, akkor lépjenek be bármely *akár felekezeti* ily egyesületbe, hogy annak munkájába befolyást nyerjenek;

a páholyok tagjai jelentkezzenek minél nagyobb számban pártfogókul s mint ilyenek, vegyenek minél szorgalmasabban aktív részt a fiatalok bíróságának munkájában;

a páholyok tagjai ajánlkozzanak minél nagyobb számban a fiatalok felügyelő hatóságába való ki-nevezésre;

ily működési kört vállalva ne csak maguk fejtse-
nek ki minél behatóbb működést, de ellenőrizzék má-
sok ily irányú működését is. Különösen ügyeljenek
erre a vidéki kisebb községekben, járási székhelyeken
lakó tt.-ek, mert e helyeken legkisebb az ellenőrzés,
itt érvényesülhetnek leginkább káros befolyások. Viszont
a nagyobb városokban lakó tt.-ek nagy súlyt helyez-
zenek arra, hogy a rossz környezetben élő fiatalok-
ruakról a bíróságnak jelentést tegyenek.

V.

Szer. *tt.*! Neof. impressziókkal kezdtem, azzal aka-
rom végezni is előadásomat.

Mikor a kir. műv.-ről először hallottam, úgy vél-
tem, hogy a szabadkőműves feladatok közül ez a leg-
könnyebb. Önmagunkon uralkodni – gondoltam –

igazán nem lehet, egy kis jóakarattal, nehéz feladat. Rövid idő alatt azonban magamon is, másokon is látom, hogy a kir. műv. gyakorlása egyik legnehezebb feladat. A férfikorban a természet leküzdése, rossz szokások, szenvedélyek abbanhagyása nagyon nehezen megy.

Igazi szabadkőműves szellemben járunk el azért, ha a fiatalok ügyét a magunkévá téve rossz hajlamaikat lenyessük, azokat oly irányban neveljük, hogy nekik majdan kevesebb munkába kerüljön s nagyobb sikerrel járjon a kir. műv. gyakorlása, mint nekünk.